

Asia: VN/11443/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Millaisia vaikutuksia näette ehdotettujen muutosten aiheuttavan?

Suomen tieteellinen kirjastoseura kannattaa muutoksia esteettömyyteen liittyvään lainsäädäntöön. Muutokset edistävät tasa-arvoa ja tukevat tasavertaisia mahdollisuuksia yhteiskunnassa toimimiseen, oppimiseen ja itsensä kehittämiseen.

Suomen tieteellinen kirjastoseura edustaa yliopistokirjastoja, ammattikorkeakoulujen kirjastoja sekä tutkimuslaitoksissa toimivia erikoiskirjastoja. Lausuntomme keskittyy e-kirjojen saavutettavuuteen (HE:ssa sähkökirjoja koskevat lausumat). Tieteelliset kirjastot ovat useimmiten sähkökirjoihin liittyen julkaisu- ja välittäjäketjun loppupäässä, ja aineistojen esteettömyyteen on vaikeaa vaikuttaa, jos ketjun alkupäässä on jäänyt jotain tekemättä. Kirjastot voivat myös toimia julkaisijoina, jolloin ne ovat osa tuotantoketjua. Korostamme jokaisen toimijan vastuuta eli koko tuotantoketjun kaikkien toimijoiden panos ja vastuut ovat olennaisia.

Tieteelliset kirjastot ovat merkittävä e-kirjojen tarjoajia Suomessa. Tieteellisten kirjastojen kohdalla ainoastaan kotimaisten kustantajien toimintaa kuvaavat tilastot eivät kerro realistista kuvaa e-aineistojen tarjonnasta ja käytöstä. Meillä ei ole myöskään luotettavaa tietoa siitä, millainen määrä kansainvälisten kustantajien aineistoista on saavutettavaa eikä kirjastoissa ole mahdollista seurata kansainvälisen lainsäädännön kehitystä saavutettavuuden osalta. Nykyisin suurin osa tieteellisten kirjastojen hankinnoista on e-aineistoja, ja merkittävät tiedekustantajat toimivat EU-alueen ulkopuolella, kuten Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa. Näiden alueiden osalta julkaisijoita eivät koske samantyyppiset vastuut saavutettavuuden osalta kuten EU-alueella toimivia julkaisijoita. Välittäjillä/maahantuojilla sekä kirjastoilla on siis rajalliset mahdollisuudet saavutettavuuden edistämässä.

Arvioidut kustannusvaikutukset, esim. sivulla 59 sähkökirjojen kohdalla, vaikuttavat tieteellisten kirjastojen näkökulmasta alakanttiin arvioiduilta, koska ne on laadittu ainoastaan kotimaisten kustantajien tietojen pohjalta. Ennakoitavissa on, että tieteellisten kirjastojen aineistojen hinnat nousevat entisestään, kun esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimuksista koituvat kustannukset tulevat maksettaviksi aineistojen kasvavina hintoina.

Metadata eli kuvailutieto on keino erotella e-kirjatarjonnasta saavutettavat ja ei-saavutettavat teokset, ja tämä edellyttää hakuliittymien muokkausta. Kirjastot toimivat pitkälti kustantajien tuottaman metadatan varassa. Laajojen e-aineistopakettien saavutettavuustiedot tulee saada kustantajilta/välittäjiltä, koska kirjastoissa näiden tietojen manuaalinen lisääminen olisi kohtuuttomia henkilöstöresursseja vaativa lisätyö. Kirjastoissa tarvitaan resursseja ja kehitystyötä e-kirjojen paremman saavutettavuuden toteuttamiseksi eli osaamisen kehittämisen tarpeet kirjastoissa tulevat olemaan merkittäviä.

Kysymyksiä lausunnonantajille

Lakiuudistuksen valmistelun aikana on keskusteltu valvontakokonaisuuden järjestämisestä.

Valvontakokonaisuus on kuitenkin tässä vaiheessa osin avoin.

Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa valvontaan kokonaisuudessaan.

Miten tuotteiden ja palvelujen esteettömyyden valvonta olisi tarkoituksenmukaista järjestää?

-

Lausunnonantajia pyydetään kommentoimaan erityisesti palvelujen valvontaa (esitysluonnoksen luku 4.2.6, sivut 83, 85 – 87), kun digitaalisten palvelujen valvonta on tarkoitus keskittää edelleen Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikköön. Lisäksi pyydetään ottamaan kantaa sähköisen viestinnän palvelujen ja audiovisuaaliseen mediaan pääsyn valvontaan sekä liikennettä koskevien esteettömyystietojen esittämisen valvontaan (laki liikenteen palveluista).

-

Erityisesti tuotteiden markkina- ja palvelunvalvonnan järjestäminen on esityksessä vielä avoin. Lausunnonantajia pyydetään esittämään näkemyksensä alla esitettyihin (esitysluonnoksen luku 4.2.6.3, sivut 84-85) vaihtoehtoihin markkina- ja palvelunvalvonnan järjestämisestä.

-

Valmistelussa on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja:

-

Rakennettu ympäristö

Esteettömyysdirektiivin vaatimukset rakennetulle ympäristölle on esitetty esteettömyysdirektiivin liitteessä III. Jäsenvaltiot voivat päättää kansallisesti, onko rakennetun ympäristön täytettävä liitteessä III vahvistetut esteettömyysvaatimukset. Tässä vaiheessa esitetään, että rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan tähän esitykseen vaan sen soveltamisesta päätettäisiin myöhemmin (ehdotus esitysluonnoksen sivuilla 92-94). Lausunnonantajia pyydetään lausumaan erityisesti siitä:

-Miten esteettömyysdirektiivin soveltaminen palvelun tarjoajan vastuulla olevaan rakennettuun ympäristöön konkreettisesti edistäisi esteettömyyttä ja kuinka laajamittaiseksi arvioitte vaikutukset rakennetun ympäristön esteettömyyteen?

-Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esteettömyysdirektiivin soveltamisella rakennettuun ympäristöön olevan palvelun tarjoajalle? Kuinka suuren osuuden esteettömyysdirektiivistä aiheutuvista kokonaiskustannuksista ne muodostaisivat?

-

Muita huomioita esityksestä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Kaiponen Päivi
Suomen tieteellinen kirjastoseura - Suomen tieteellinen kirjastoseura